

Том 14
Гуманітарні проблеми
освіти

УДК 7.097(477)

Матвєєва К.В. аспірантка 1 року навчання, спеціальність «Культурологія»
(Київський національний університет культури і мистецтв, м. Київ, Україна)

МИСТЕЦТВО ТЕАТРУ У ВИКЛИКАХ ЧАСУ: ВИСТАВИ ОНЛАЙН ФОРМАТУ

На своєму історичному шляху розвитку, мистецтво театру приймало і опанувало різні форми – шкільні театри, карнавали, релігійні театральні дійства, виступи на ярмарках і звичні для сучасного глядача – виступи в театральних приміщеннях. Проте, у викликах сьогодення через всесвітню пандемію, мистецтво театру, як і більшість сфер діяльності, частково переходить у нову площину – віртуальний простір. Тож, розглянемо особливості нової форми існування театрів, а саме вистави формату онлайн.

Більшість українських театрів ще на початку карантину (березень місяць 2020 року) викладали вистави різних років запису у вільному доступі на своїх youtube-каналах, офіційних вебсайтах, театральних онлайн платформах тощо. Так, одним з найяскравіших прикладів є театральний онлайн ресурс Theatre.love, де представлено 27 театрів різних областей, включаючи Київську, Львівську, Миколаївську тощо, вистави різних жанрів від драматичного дійства до фантазмагорії з елементами тіньового театру (Львівський перший театр з виставою «Аліса»). Звертаємо увагу, що безкоштовний доступ до перегляду вистав надається в конкретний час або інший варіант – постійно відкритий доступ до вистав.

В чому ж полягає особливість театрів, що виклали свої вистави без часового обмеження? Це вистави минулих років, які постійні глядачі конкретного театру вже передивились. В такий спосіб театр знайомить потенційного глядача із особливостями своєї творчої діяльності, а саме репертуаром театру, професійними компетентностями акторів, режисерів та інших митців, результати діяльності яких відображені у виставі, а також заохочує нових місцевих глядачів і поціновувачів театру з інших областей. Можливо, з часом глядач буде готовий платити за перегляд вистави у форматі онлайн, оскільки матеріальні, фінансові стосунки між театром і глядачем сьогодні тільки народжуються, налаштовуються.

Окрім підборки вистав безкоштовного перегляду, ресурс надає змістовну інформацію стосовно театрів, вистав і театральних майданчиків по всій Україні (Дніпровський академічний театр драми та комедії, Херсонський театр імені Миколи Куліша тощо). «Штучний інтелект обробляє тисячі відповідей реальних глядачів, створює складні звязки і на основі спеціальної системи оцінок формує незалежний рейтинг і підбірки вистав» [2]. Не будемо зупинятися на тонкощах відбору. Проте зазначимо, що на нашу думку, рейтинг не може бути до кінця об'єктивним, оскільки є вистави як розважального характеру, так і задля культурного, інтелектуального розвитку суспільства. Тож, рейтинг може занедбати «не касову» виставу, хоча вона може нести певний інтелектуальний зміст, що складно сприймається масовим глядачем, споживачем розважального жанру. Тобто, не все можна оцінювати кількістю, інакше втрачається культура майбутнього. До того ж, якщо не буде «театрального інтелекту», тоді і розважати буде нікого.

Пропонуємо розглянути театральне мистецтво і досвід у віртуальному просторі на прикладі Київського академічного драматичного театру на Подолі. На початку карантину в архівах театру були в наявності декілька вистав у запису, котрі викладались і на зазначеній онлайн платформі Theatre.love. Декілька вистав вдалось записати, але витрачені кошти «не відбилися», оскільки якісний запис потребує певних фінансових витрат.

Таким чином, перегляд онлайн вистави у прямих трансляціях на сьогодні виявляється майже неможливим, адже в більшості, глядачі хочуть отримувати задоволення безкоштовно. Ми вбачаємо, що така проблема є залишком поглядів, що дісталась від радянської системи, коли люди не готові платити за послуги. Така ситуація в театральному мистецтві не означає, що це кінцевий, вирішений момент, але на сьогодні ми бачимо такий результат. Звертаємо увагу, що саме театр на Подолі, який відкрився 9 жовтня 2017 року після реконструкції нового корпусу, надсучасної будівлі, можна вважати взірцем європейського театру в Україні, демократичним і оснащений за останнім словом техніки.

На нашу думку, необхідно шукати правильні шляхи реклами, створювати нову культурну сферу спілкування на різних онлайн платформах. Чекати, коли глядач самостійно знайде або раптово натрапить на інформацію, як ми бачимо, дають занадто низькі результати. До того ж різні вистави як інтелектуальні, так і розважальні також потребують різних рекламних акцентів і підходів, і не кожна реклама коштує так дорого, як ми кажемо.

Сучасні глядачі також із задоволенням дивляться вистави минулих літ, що знімали старим способом, без спецефектів, не ідеальної якості. Оскільки справжній поціновувач театального мистецтва може і не звертати на це уваги, тому що він бачить щось більш важливе. Але, звісно, треба прагнути до кращого. В народі існує прислів'я «Не боги горшки ліплять», тобто, треба з чогось починати. Зручним для глядача є вистави у запису, викладені на youtube - каналах. З'являється можливість призупинити процес перегляду, якщо хтось або щось відволікає, і такий глядач повернеться до вистави. Також можна розгледіти зблизька постать актора, вираз обличчя, переглянути ще раз певний момент, що вразив. Тобто, в цьому ефект новизни, багато плюсів, які ще не усвідомлені театальною спільнотою, що звикли до живого спілкування, відвідувати театр в реальному житті.

Повертаючись до театру на Подолі, треба зазначити, що у пошуках нових шляхів розвитку в кооперації з приватними компаніями (Kyivstar, Visa, glo, ARARAT Brandy), народилась вистава-шедевр, український класичний твір «Камінний господар» Л. Українки, у сучасному прочитанні режисера – постановника Івана Уривського із застосуванням сучасних технологій, графікою, оживленням предметів тощо. З 17 – 26 листопада 2020 року відбувались безкоштовні покази зазначеної вистави. І в перший день була неочікувана кількість бажаючих переглянути прем'єру, що сервер навіть не витримав. Глядачі були не тільки з України, а й з інших куточків світу – Польща, Німеччина, США тощо.

Таким чином, можливість перегляду вистав оналайн розширюють не тільки глядацьку аудиторію в українському суспільстві, а й просувають українську театральну культуру на всесвітній рівень серед міжнародної спільноти. Так, поціновувачі театального мистецтва мають змогу ознайомитись з національними культурними традиціями, що дозволить і дасть можливість різносторонньо просувати високі ідеї демократичного суспільства з національною ідентичністю, а також підвищити авторитет країни на міжнародному рівні. Навіть у викликах сьогодення, що відбувається в країні і світі в цілому, вистави формату онлайн можуть стати і є початком нового витка культури.

Перелік посилань

1. «Камінний господар» - театральна відеовистава з елементами 3D URL: <https://www.facebook.com/events/262484101852589/?acontext=> (дата звернення: 24.11.2020).
2. Перший у світі сервіс рекомендацій у сфері театрів URL: <https://theatre.love/about/> (дата звернення: 23.11.2020).

УДК 378.14

Медведовська Т.П., к.пед.н., доцент, заступник директора Міжгалузевого навчально-наукового інституту безперервної очно-дистанційної освіти, доцент кафедри туризму та економіки підприємства

(Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», м. Дніпро, Україна)

РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ СУЧАСНИХ НОВІТНІХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОГО МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ПОЛІТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Сучасному молодому спеціалісту для успішної професійної діяльності в новому інформаційному суспільстві необхідні такі професійні й особистісні якості, як уміння професійно підходити до вирішення технічних завдань і проблем; використання сучасних інформаційних технологій при розробці нових зразків техніки; володіння графічної та комп'ютерної культурою; вміння виявляти пріоритетні рішення завдань з урахуванням моральних аспектів діяльності; здатності до творчого професійного саморозвитку [1].

У зв'язку зі значною інтелектуалізацією всієї суспільної праці, викликаною науково-технічною революцією, термін «професійне мислення» став входити в науку і практику досить недавно. Поняття «професійне мислення» вживається у двох сенсах. В першому - це високий професійно-кваліфікаційний рівень спеціалістів, а в другому - це особливості мислення, обумовлені характером професійної діяльності. Але частіше за все, поняття «професійне мислення» вживається одночасно в обох цих значеннях. Маються на увазі деякі особливості мислення фахівця, що дозволяють йому успішно виконувати професійні завдання на високому рівні майстерності: швидко, точно, оригінально вирішувати як ординарні, так і неординарні задачі в певній предметній області. Такий підхід до професійного інтелекту вимагає від педагогіки розробки спеціальних інформаційних моделей для організації професійного навчання, тобто передачі системи професійно затребуваних знань та організації їх засвоєння. Мета такого підходу - формування системного мислення як здатності бачити предмет вивчення з різних позицій і вирішувати, пов'язані з його засвоєнням, завдання. Знання сучасного інженера повинні бути фундаментальними, професійно і практично орієнтованими. Саме ці положення і лежать в основі розробки дидактичних принципів професійної освіти.

Під «технічним мисленням» розуміється синтез логічного та образного мислення. Для розвитку образного мислення допомагає класична геометрична підготовка, гуманітарна культурологічна підготовка, нові інформаційні технології. Мислення сучасного інженера істотно ускладнюється, тому що включає в себе суміжні типи мислення: наукове, естетичне, екологічне, ергономічне і т. д. Інженеру необхідно володіти досить розвиненими технічними здібностями, які дозволяють людині успішно працювати з різноманітним обладнанням. Інженерне мислення фахівця ХХІ століття являє собою складну системну, що включає в себе: логічне, образно-інтуїтивне, практичне, наукове, естетичне, економічне, екологічне, управлінське і комунікативне, творче мислення [2]. Політехнічне навчання не слід протиставляти професійному. Навпаки, професійно-технічне навчання, де б воно не здійснювалося: у середній школі, профтехучилищі, технікумі або закладі вищої освіти, в сучасних умовах має бути політехнічним.

Принципи особистісно-орієнтованого підходу в навчанні поєднуються з орієнтацією на безперервне самовдосконалення особистості, принципом наступності у навчанні та умовою, що всі знання з навчальних дисциплін повинні засвоюватися в контексті з іншими знаннями систематично та у визначеній послідовності. На зміну традиційним педагогічним цінностям приходить процес діалогу, спілкування та самовираження [3]. Людина розглядається як складна система саморозвитку; визнається унікальність і неповторність кожної особистості, її самоцінність.

Як показує аналіз наукової та методичної літератури, сучасне виробництво постійно розвивається, і знання, отримані студентом, поступово можуть застаріти. У зв'язку з цим перед викладачами стоїть проблема формування у студентів умінь вчитися самостійно, здібностям до самопізнання, самоконтролю, самовиховання, самовизначення. В основу педагогічного процесу навчання майбутніх інженерів покладено принцип наступності. Сутність наступності полягає у вдосконаленні сучасного і в проектуванні майбутнього з опорою на минуле, на наявний досвід [1, 2]. Така якість наступності як різнохарактерність в умовах різних навчальних закладів зумовлює необхідність розробки наступності між різними ланками системи освіти: середня школа - вищий навчальний заклад – виробництво [2].

Перераховані концептуальні положення (принцип системності і послідовності, особистісно-орієнтований підхід, орієнтація на професійне й особистісне самовдосконалення студента, принцип наступності) покладені в основу системи навчання технічних дисциплін студентів НТУ «Дніпровська політехніка». З багатьох методів вибираються такі, які дають змогу досягнення мети і оптимізують навчальний процес: інформаційні, творчі, метод контролю. Вони служать розвитку пізнавальних здібностей і уявляють собою важливе джерело знань і умінь, а також полегшують закріплення матеріалу. Для досягнення цієї мети необхідно управління пізнавальною діяльністю, яке можливо через формування у студентів позитивної мотивації і самооцінки. діяльності, аналітичними, проєктувальними, конструктивними вміннями. Мета професійної підготовки фахівця включає, крім знань, умінь та розвитку творчого потенціалу, ще й формування позитивних особистісних якостей.

Перелік посилань:

1. Андреев В.И. Педагогика творческого саморазвития / [Текст] / В.И. Андреев. – Казань, 1989. – 220 с.
2. Столяренко Л.Д., Столяренко В.Е. Психология и педагогика для технических вузов [Текст] / Л.Д. Столяренко, В.Е. Столяренко. – Ростов - на Дону, Феникс, 2001. – 276 с.
3. Якиманская И.С. Личностно-ориентированное обучение в современной школе [Текст] / И.С. Якиманская. – М., 1996. – 158 с.

УДК 378.147

Раціна Т.В., методист I категорії навчально-методичного відділу
(*Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», м. Дніпро, Україна*)

ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ ВИКЛАДАЧА ТА ЇЇ ОСНОВНІ ЕЛЕМЕНТИ

Педагогічна майстерність – один з найголовніших і найважливіших компонентів підготовки сучасного викладача вищої школи. До компонентів педагогічної майстерності належать знання методологічних засад побудови процесу педагогічної взаємодії, гуманізації і демократизації навчання, умінь проєктувати й організувати систему педагогічного впливу на колектив та особистість, установлювати педагогічно доцільні стосунки з усіма учасниками педагогічного процесу, вирішувати конфлікти й складні психологічні стани суспільства, запобігати професійному вигоранню, моделювати технології педагогічної взаємодії в системі «викладач–студент». Серед інших важливих елементів педагогічної майстерності назвемо формування педагогічної культури викладача на засадах мовленнєвої вправності, високої моральності, етики та естетики педагогічної праці, тактовності. Фахова компетентність у поєднанні з психолого – педагогічними знаннями, вміннями та навичками мають забезпечити високий рівень організаційної, методичної, наукової діяльності викладача вищої школи. Шлях до

педагогічної майстерності в кожного викладача свій. Незмінним є лише одне правило – постійно професійно самовдосконалюватися та розвиватися.

Педагогічна майстерність – це сукупність певних професійних якостей особистості викладача, що зумовлені високим рівнем його психолого – педагогічної підготовленості, здатності оптимально вирішувати педагогічні задачі (навчання, виховання і розвиток студентів) [2].

Елементи педагогічної майстерності: гуманістична спрямованість, професійна компетентність, здібності до педагогічної діяльності, загально – педагогічні вміння.

Гуманістична спрямованість – це спрямованість на особистість іншої людини, утвердження словом і працею найвищих духовних цінностей, моральних норм поведінки й стосунків.

Показником педагогічної майстерності є педагогічна компетентність, що є інтеграцією досвіду, теоретичних знань, практичних умінь і важливих для викладача особових якостей. Професійна компетентність викладача визначається єдністю його теоретичної і практичної готовності до здійснення педагогічної діяльності і характеризує його професіоналізм. Зміст професійної компетентності – це знання предмета, методики його викладання, педагогіки і психології. Компетентність представляє собою динамічне явище, якісно залежне від розвитку педагогіки і суміжних з нею наук, стану культури в суспільстві. Компетентність можна схарактеризувати як здатність вирішувати професійні задачі певного визначеного класу, що вимагає наявності реальних знань, умінь, навиків, досвіду. Вона виявляється у практиці професійної діяльності як системна характеристика і має чітко визначену структуру. Компетентність може мати кількісний вимір, зокрема з допомогою виокремлення рівнів. Так само може визначатися якість, наприклад, соціальна, методологічна, технологічна й інші. Професійно – педагогічна компетентність відбиває готовність і здібність людини професійно виконувати педагогічні функції згідно із прийнятими у суспільстві на цей час нормативами і стандартами. Професіоналізм педагога – це сукупність психофізіологічних, психічних і особистісних змін, які відбуваються в людині в процесі оволодіння знаннями і тривалої діяльності, що забезпечують якісно новий, більш високий рівень вирішення складних професійних завдань. Саме тому поняття компетентність має конкретно – історичну визначеність і може оцінюватися лише у практичній діяльності [3].

Педагогічні здібності – це індивідуальні властивості особистості, які полягають у специфічній чутливості до об'єкта, засобів діяльності та створення найбільш продуктивних способів досягнення у педагогічній діяльності очікуваних результатів. До основних здібностей у педагогічній діяльності належать: комунікативність, перцептивні здібності, динамізм особистості, емоційна стабільність, оптимістичне прогнозування, креативність, організаторські здібності.

Загально-педагогічні вміння викладача – це комплексні вміння, які передбачають оволодіння системою психологічних і педагогічних дій, спрямованих на цілісну реалізацію виховних і освітніх функцій. Є чотири групи умінь: афективні (емоційні), пізнавальні, ціннісно – орієнтаційні, практичні [1].

Педагогічна техніка – сукупність раціональних засобів, умінь і особливостей поведінки викладача, спрямованих на ефективну реалізацію обраних ним методів і прийомів навчально – виховної роботи зі студентом, студентським колективом з метою виховання, об'єктивних і суб'єктивних передумов. Вона передбачає наявність специфічних засобів, умінь, особливостей поведінки викладача: високу культуру мови, здатність володіти мімікою, уміння керуватися основами психотехніки.

Особистісні якості викладача закладу вищої освіти відіграють важливу роль у вихованні і навчанні здобувачів вищої освіти, оскільки він постійно перебуває у сфері уваги молодих людей. Викладач є для студента і взірцем, і засобом виховного впливу на нього. Знання викладача, його кращі моральні й вольові якості є потужним засобом переконання та впливу на студента.

Перелік посилань

1. Зязюн І. А., Крамущенко Л. В., Кривонос І. Ф. Педагогічна майстерність: підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін.; за ред. І. А. Зязюна. – К. : Вища школа, 2004р.
2. Палтишев М. М. Педагогічна майстерність і шляхи її досягнення (У пошуках практико-орієнтованих дидактичних підходів): Навч.-метод. посіб. для слухачів курсів удосконалення вчителів. / М. М. Палтишев — К.: Видавець О. М. Ешке, 2000р.
3. Зязюн І. А. Педагогічна майстерність: підручник для вищих навч. закл. / І. А. Зязюн. – К.: Вища школа, 1997р.

УДК 1:55:/67:3

Лісанов А. Г., магістрант філологічного факультету

Науковий керівник: Петінова О. Б., професор кафедри філософії, соціології та МСКД

(Університет Ушинського, м. Одеса, Україна)

РОЗШИРЕННЯ ЕТОСУ НАУКИ

Мораль і етика – це сукупність цінностей і норм, що регулюють свідомість людей з точки зору протилежності понять добра і зла. Мораль пронизує всі сфери діяльності людини, всюди, де зустрічаються два суб'єкта і де мова йде про їхні потреби і загрози для них. І тут актуальним є питання, що ж буде зі світом, з людством, якщо люди, що займаються питаннями пізнання цього світу, в першооснову всього будуть ставити не духовне начало, а матеріальне?

Сама по собі наука в моральному відношенні є нейтральною. У наукових знаннях не міститься ні добра, ні зла. Критерієм в науці є істина. Що стосується проблеми взаємин моралі і науки, то вона складна і багатопланова. Норми наукової етики рідко формулюються у вигляді специфічних переліків і кодексів. Однак відомі спроби виявлення, опису та аналізу цих норм. Найбільш популярна в цьому відношенні концепція Р. Мертонна. Він дає опис етосу науки, який розуміється ним як комплекс цінностей і норм, що відтворювалися від покоління до покоління вчених і є обов'язковими для людини науки.

Моральні проблеми виникають не в самій науці, як певній системі знань про світ і людину, а в творчості вченого, в його свідомості. Немає сумніву в тому, що заняття наукою робить позитивний моральний вплив на вченого, адже саме служіння істині є моральним актом [1]. Таким чином, вчений може і повинен проявляти певну гнучкість, оскільки нормативно-ціннісна структура науки не є жорсткою. І тим не менше наявність норм і цінностей (можливо, не саме цих, але в чомусь схожих з ними за змістом і за способом дії) дуже важливо для самоорганізації наукового співтовариства. Окремі порушення етичних норм науки, хоча і можуть викликати серйозні труднощі у розвитку тієї чи іншої галузі знання, в загальному все ж чреваті великими неприємностями для самого порушника, ніж для науки в цілому. Однак якщо такі порушення набувають масового характеру, під загрозою вже виявляється сама наука. Спільнота вчених прямо зацікавлена у збереженні клімату довіри, оскільки без нього було б неможливо відтворення і розвиток науки.

Дані цінності і норми складають історично сформований етос науки, тобто основу професійної поведінки, професійної етики. Р. Мертон сформулював базові норми етосу науки: універсалізм, колективізм, безкорисливість і організований скептицизм [2]. Пізніше етос науки неодноразово доповнювався новими нормами як самим Р.Мертонном, так і його колегами і учнями [3]. Зокрема, Р. Барбер запропонував доповнити етос науки нормами «раціональності» і «емоційної нейтральності», а Р. Мертон включив в етос норму

«оригінальності» [4]. Вітчизняними вченими, зокрема В. П. Філатовим, до мертоновського етосу науки пропонувалися такі додаткові норми, як оригінальність, емоційна нейтральність, незалежність, інтелектуальна скромність. При цьому засуджувалися такі «контрнорми»: партикуляризм (вид орієнтації, протиставляє універсалізму і полягає в застосуванні унікальних, а не загальних критеріїв оцінки), упередженість оцінок, приховування результатів або відстоювання права власності на їх використання, організований догматизм в захисті прийнятої групою точки зору, тощо. В окремих випадках, наприклад при падінні престижу тієї або іншої професії, кажуть про «псування» етосу професії вченого, лікаря, вчителя, офіцера і т.д.

Таким чином, розвиток науки і техніки – одна з об'єктивних закономірностей у розвитку суспільства. Необхідно максимально гуманізувати цей процес, повернути його в сторону людини. Добро і зло йдуть не від науки і техніки, а від суспільства і людини. Один з творців кібернетики Н. Вінер у своїй книзі «Людина і робот», перефразовуючи відомий біблійний вислів, пише: «Людині – людське, а обчислювальній машині – машинне» [5]. Спираючись на свої знання і досвід, він був глибоко переконаний, що машина завжди залишиться інструментом в руках людини. Вкласти в неї моральні якості неможливо, так як природа моральності далеко виходить за рамки властивостей і закономірностей предметного світу, на основі яких створюються всі машини. Чи буде така машина використовуватися для добра і погану славу людині, цілком залежить від людей, які використовують її в своїх цілях, від їх моральних установок.

Література

1. Бояринцев В. І. Віра і мораль у творчості вченого // Матеріали 6-ї науково-практичної конференції «Роль науки, релігії та суспільства у формуванні моральної особистості».
2. Мертон Р. Соціальна теорія та соціальна структура. – М., «Аст», 2006 р.
3. Мертон Р. Примітка про науку та демократію. Журнал правової та політичної соціології. 1942.
4. Барбер Б. Наука та соціальний порядок / З передмовою Р.К. Мертон. Гленко, Іллінойс: Публікація вільної преси, 1952.
5. Винер Н. Кибернетика, или Управление и связь в животном и машине. / Пер. с англ. И.В. Соловьева и Г.Н. Поварова; Под ред. Г.Н. Поварова. –2-е издание. – М.: Наука; Главная редакция изданий для зарубежных стран, 1983.

УДК 378

Скряга О., студентка гр. 011-19м

Науковий керівник: Пазиніч Ю.М., к.п.н., доцент кафедри філософії

(Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», м. Дніпро, Україна)

ВДОСКОНАЛЕННЯ ТЕОРЕТИЧНОЇ ТА ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ПРАВО»

На сучасному етапі розвитку освітнього процесу в Україні існують як відповідні досягнення, так і значні труднощі, пов'язані, перш за все із соціально-економічними складнощами в країні в цілому. Наразі вища школа активно працює над покращення як самих умов навчання, так і покращення його методичної бази. Адже на ринку необхідні висококваліфіковані та конкурентоспроможні фахівці. Саме з цієї причини вдосконалення теоретичної та практичної підготовки здобувачів освіти є наразі надзвичайно актуальним питанням.

Мета нашої роботи теоретично обґрунтувати та емпірично перевірити вплив впровадження до теоретичної та практичної складової підготовки студентів інноваційних методів навчання на їх індивідуально-психологічні показники. Дану мету ми реалізували

шляхом проведення дослідницької діяльності навчального процесу студентів Новомосковського кооперативного коледжу економіки та права ім. С.В. Литвиненка. В дослідженні приймали участь 2 групи респондентів: емпірична та контрольна група по 32 студенти кожна. Всього досліджуваних 64 особи. Вік досліджуваних 18 – 19 років. Дослідження проводилося із групами на лекційних та практичних заняттях з предмету «Міжнародне право» та у тісній взаємодії із викладачем цієї дисципліни.

Проведення дослідження у нашій роботі тісно пов'язане із розробками провідних педагогів сучасності. А саме ми опиралися на закон України «Про вищу освіту», а також на визначення понять «форми навчання» та форми його організації та покращення М.М.Скаткіна, І.Я.Лернера, В.К.Дяченко, І.Т.Огородникова, Г.І.Щукіна, М.І. Махмутова. Крім цього ми врахували погляди вчених, які підкреслюють психологічний зміст процесу практичного навчання, а саме це погляди Г.Щуки, М.Василини, Барковське О.Я., Огарь С.В., Гавриш Н.Б. та інші.

Об'єктом нашої роботи є навчальний процес досліджуваних, а саме особливості перебігу їх теоретичної та практичної підготовки у процесі вивчення навчальних дисциплін.

Предмет роботи – вдосконалення навчального процесу досліджуваних шляхом інновацій у їх теоретичній та практичній підготовці. Тобто для нас важливо перевірити як зміна підходу до теоретичного та практичного навчання вплине на індивідуально-психологічні показники студентів.

Під інноваціями ми розуміємо впровадження у навчальний процес наступних форм та підходів роботи зі студентами: максимально якісна всебічна підготовка до практичних занять; активізація під час практичних занять всіх присутніх студентів шляхом міні-вправ індивідуального характеру, ланкового опитування, роботи в парах, роботи в міні-групах, тощо; застосування таких інноваційних видів групової роботи як групові тренінги, мозкова атака, метод вільних асоціацій, методи синектики, дидактичні ігри, метод кейсів, метод «Ток-шоу», методи «Коло ідей» та «Акваріум», розігрування ситуацій у ролях; застосування методу моделювання проблемних ситуацій.

Інноваційність нашої розробки та роботи за нею ми вбачаємо в тому, що в процесі вдосконалення теоретичного та практичного навчання будемо здійснювати моніторинг індивідуально-психологічного стану студентів та мотивувати не просто механічне засвоєння знань студентів, відвідування лекційних та семінарських занять, а допомагати та стимулювати процес інтеріоризації навчального матеріалу, формувати мотивацію до самонавчання, саморозвитку та самовдосконалення як в особистісній, так і у професійній сфері.

Показниками, які відображають якість наачання та на яких ми зосередимо увагу, ми будемо вважати такі: рівень академічної успішності, мотиваційно-емоційна направленість під час навчання, рівень пізнавального інтересу до навчання (прогностичні вміння, тайм-менеджмент, самоорганізація, самодисципліна, ініціативність), сформованість навичок самостійної роботи, загальне ставлення до навчання студентів.

Дослідження цих параметрів ми здійснили за допомогою наступного психодіагностичного інструментарію: Методика виявлення мотивів вибору професії Р.Овчарова; Авторська діагностична анкета «Моє навчання»; Методика діагностики соціально-психологічних установок особистості в мотиваційно-потребнітській сфері О.Потьомкіної.

Нашу дослідницьку роботу ми побудували в три етапи, де на першому етапі ми провели спостереження за особливостям навчального процесу студентів та провели зріз їх індивідуальних показників. На другому етапі ми проводили навчальну роботу зі студентами, використовуючи інноваційні підходи та акцент на індивідуальні якості досліджуваних. На третьому етапі ми провели повторний зріз правників студентів задля оцінки ефективності нашої роботи.

Отже, на третьому етапі ми отримали наступні результати. Після проведення навчальної діяльності із досліджуваними емпіричної групи (здобувачами освіти спеціальності «Право») шляхом впровадження до теоретичної та практичної складової їх підготовки інноваційних методів проведення лекційних та практичних занять, ми бачимо, що ця форма роботи позитивно вплинула на індивідуально-психологічні показники досліджуваних, а саме на наступні:

академічна успішність студентів зросла в середньому на 5 балів;

мотиваційно-емоційна направленість під час навчання змінилася у позитивному напрямку, у студентів почали переважати внутрішні індивідуально-значимі мотиви, що є запорукою того, що навчання їм необхідне та вони здобуватимуть успіхи у практичній та теоретичній його складовій;

пізнавальний інтерес до навчання підвищився;

студенти навчилися краще розподіляти свій час під час навчальної діяльності для виконання домашніх завдань;

самоорганізація, самодисципліна та ініціативність студентів підвищилися;

мотивація до самостійної роботи стала більш позитивною як і ставлення до навчання студентів в цілому (з'явився «спортивний інтерес»);

у студентів підвищилася цінність їх професії та необхідність здобувати подальшу якісну освіту у даній сфері;

студентам об'єктивно стало легше оперувати отримуваними знаннями, що свідчить про підвищення здатності до інтеріоризації навчального матеріалу.

Таким чином, ми бачимо, що впровадження до теоретичної та практичної складової підготовки здобувачів освіти спеціальності «Право» інноваційних методів проведення лекційних та практичних занять позитивно впливає на їх індивідуально-психологічні показники.

Перелік посилань

1. Барковська О.Я., Огарь С.В., Гавриш Н.Б. Практична підготовка – понятійно-термінологічний аналіз у системі професійної освіти / Барковська О.Я., Огарь С.В., Гавриш Н.Б. // Актуальні питання практичної підготовки студентів НФаУ в Україні та за кордоном. – 2016. – 50–53 с.

2. Рацул А.Б., Довга Т.Я., Рацул А.В. Педагогіка: інформативний виклад. Навчальний посібник. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Київ, 2015.

3. Шевчук Т.В., Сідельник О.П. Практична підготовка студентів вищих навчальних закладів як невід'ємна детермінанта формування їхніх професійних компетенцій / Т.В. Шевчук, О.П. Сідельник // Науковий вісник НЛТУ України. Серія економічна. – 2017. – Вип. 27, № 2. – С. 189–193.

УДК 681.518.54

Коляда Н. К., студентка групи 011м-19-1

Науковий керівник: Шабанова Ю. О., доктор філософських наук, професор (Національний технічний університет “Дніпровська політехніка”, м. Дніпро, Україна)

ПИТАННЯ ОПТИМІЗАЦІЇ ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ФОРМ НАВЧАННЯ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Сучасні умови суспільства прискорюють процес освітніх реформ. Впровадження сучасних інноваційних форм та методів навчання у закладах вищої освіти характеризуються переходом від застосування традиційних форм та методів навчання до впровадження активних й інтерактивних методів та технологій передачі знань, умінь,

навичок та інших компетенцій. Процес переходу від традиційних форм та методів навчання до застосування сучасних інноваційних технологій навчання характеризується рядом особливостей та незручностей з боку педагогічного персоналу закладів вищої освіти. Це зумовлено недостатнім рівнем підготовки викладачів вищої школи до впровадження педагогічних інновацій в навчальний процес.

З метою полегшення передачі знань від педагогів до студентства сьогодні використовують різноманітні інноваційні методи й засоби навчання, застосовуючи при цьому принципово нові форми взаємодії [3]. Дієвим і найбільш результативним способом обміну інформації в межах навчальних дисциплін вважається інтерактивне навчання, яке передбачає спільну роботу всіх учасників процесу. За таких умов обмін інформацією, вирішення поставлених задач та проблемних питань, що виникли в процесі вивчення тієї чи іншої науки, спонукають як педагогів, так і студентів взаємодіяти, спільно оцінюючи поведінкові моделі (свої та колег), моделювати наступні етапи навчання [4].

Застосування викладачами закладів вищої освіти інтерактивних форм та методів навчання є особливою умовою реалізації компетентісного підходу, підвищенням фахової кваліфікації та відповідності сучасним умовам суспільства. Педагогічний персонал повинен формувати свої компетенції з застосування новітніх технологій в освіті й інтерактивних форм навчання для забезпечення вдосконалення якості вищої освіти та покращення результатів студентської молоді закладів вищої освіти.

Інтерактивне навчання – навчальний процес, що ґрунтується на принципах гуманізації, демократизації, диференціації та індивідуалізації і становить соціально мотивоване партнерство, центром уваги якого є не процес викладання, а організована творча співпраця рівноправних особистостей на рівні суб'єкт-суб'єктної взаємодії [2].

Головною особливістю застосування інтерактивного навчання є процес активної взаємодії студентів з викладачем. Цей процес забезпечує більш високі результати навчання студентів, підвищення інтересу до здобуття знань, умінь та навичок та стимулювання мотивації до навчання. Важливою умовою впровадження інтерактивних форм навчання є розуміння викладачем кінцевої мети своєї практичної діяльності.

З метою дослідження проблеми застосування інтерактивних форм та методів навчання у закладах вищої освіти я обрала практичний метод анкетування студентів, в якому визначила їхнє ставлення до застосування сучасних методів та технологій навчання та оцінки роботи педагогічного персоналу із застосуванням цих методів.

За результатами анкетування більшість студентської молоді відповіли, що їм цікаво відвідувати заняття із застосування сучасних інтерактивних форм та методів навчання. Це вказує на актуальність впровадження інноваційних методів та технологій навчання в освіті.

Студенти вказали, що більшість викладів застосовують традиційні методи навчання. Як результат, педагогічний персонал закладів вищої освіти вважає застосування сучасних методів навчання незручними, або застосування таких методів потребує належного рівня підготовки. За відповідями учасників анкетування можна зробити висновок, що студенти не можуть оцінити практичну діяльність викладачів з застосування сучасних інтерактивних форм та методів навчання на високому рівні.

З метою вдосконалення підготовки викладачів вищої школи до впровадження сучасних активних форм та методів навчання необхідно застосовувати сучасні форми підготовки викладачів. До сучасних форм підготовки викладачів належно віднести тренінг. Розробка і практичне впровадження спеціалізованого тренінгу для педагогічного персоналу вищої школи з впровадження інноваційних форм та методів навчання покращить результати роботи педагогічних кадрів та навчання студентів.

Як висновок, вдосконалення підготовки педагогічних кадрів вітчизняної вищої школи залишається актуальним питанням в умовах сучасного суспільства та потребує методологічної та дидактичної розробки проведення спеціальних заходів. Перехід від традиційних форм та методів навчання до застосування сучасних методів і технологій в

освіті є необхідною умовою оптимізації та модернізації навчального процесу закладів вищої освіти України.

Перелік посилань

1. Бесклінська О.П. Інтерактивні технології при вивченні математичних дисциплін у вищих навчальних закладах. URL: http://www.knlu.kiev.ua/ua/c_inf/conf/02_Besklinska.pdf. (дата звернення: 28.02.2019)
2. Ягоднікова В.В. Інтерактивні форми і методи навчання у вищій школі навч.-метод. посіб. Київ: ДП «Вид. дім «Персонал», 2009. 80 с.
3. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід роботи / уклад. О. Пометун, Л. Пироженко. Київ: А.П.Н., 2002. 136 с.
4. Панина Т.С., Вавилова Л.Н. Современные способы активизации обучения: учеб. пособ. для студ. высш. учеб. заведений. 4-е изд. Москва: Издательский центр «Академия», 2008. 176 с.

УДК 378

Тимощук В.П. студентка гр. 011-19м

Науковий керівник: Пазиніч Ю.М., к.п.н., доцент кафедри філософії

(Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», м. Дніпро, Україна)

«ОБГРУНТУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ УМОВ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ»

В сучасному світі питання забезпечення ефективності профорієнтаційної роботи набуває все більшої актуальності. Це відбувається тому, що змінюються погляди стосовно вибору професії та майбутнього напрямку професійної діяльності. Проблема вибору залишається, але з'являється потреба підійти до нього свідомо. Це пояснюється розумінням індивідуальності кожної людини. І надання своєчасної профорієнтаційної допомоги може вирішити як соціальну, так і економічну проблеми.

Вдалий свідомий вибір профілю навчання є початком розвитку та гнучкості у виборі подальшого професійного напрямку. Там чином стає очевидним, що те, як багато уваги приділяється профорієнтації населення, є одним із факторів ефективності підготовки майбутніх трудових кадрів і забезпечення потенціалу економічного зростання в державі.

Якщо розглядати систему профорієнтації в Україні та зарубіжних країнах (на прикладі країн Західної Європи та Північної Америки), можна прослідкувати закономірності впливу її складових на ефективність профорієнтаційної роботи в цілому.

Результати ефективно проведеної профорієнтації можна визначити на основі критерію, яким може буди свідомий вибір абітурієнтом напрямку і продовження праці за вибраним профілем.

На прикладі країн лідерів в профорієнтації (Фінляндія, Франція, Німеччина, Великобританія, Чехія, Японія, США, Канада) складовими профорієнтації, які ведуть до свідомого вибору є:

- цілісність, систематичність та наступність профорієнтаційної роботи на державному законодавчому рівні;
- взаємозв'язок систем освіта, праця служби зайнятості та охорона здоров'я;
- комплексність системи (профінформації, профпросвіти, профконсультації, профпідбору і профвідбору, початкового працевлаштування і профадаптації);
- профорієнтація невід'ємна складова шкільної програми;

- спеціалізовані центри профорієнтації при закладах середньої освіти;
- спеціалізовані державні центри профорієнтації;
- спеціалізовані приватні центри профорієнтації;
- підготовка кваліфікованих спеціалістів профорієнтаторів;
- виробнича практика та стажування;
- участь в міжнародних проектах;
- система професійної орієнтації на засадах особистісно-орієнтованого підходу;
- обов'язкові курси з професійної орієнтації;
- профільна освіта;
- пошук, удосконалення та розробка сучасних форм профорієнтації;
- профорієнтаційна робота з батьками.

Профорієнтаційна робота закладів вищої освіти полягає по своїй суті в представленні закладу вищої освіти засобами, які надають найбільш вичерпні уявлення про їх навчальну діяльність та забезпечують донесення до стейкхолдерів систематичної інформації про напрями, спеціальності, умови навчання та інше. Форми і методи надання інформації повинні бути орієнтовані на їх доступність і зрозумілість кожному, розкривати сутність та знайомити зі специфікою закладу освіти для виявлення своєї аудиторії.

За результатами проведених опитувань стейкхолдерів, спостережень та аналізу, були виявлені джерела, за якими зручніше, ефективніше та цікавіше отримувати інформацію про ЗВО.

Подача інформації повинна враховувати сучасність та виникнення непередбачених ситуацій в освітньому процесі. Тому існує гостра необхідність удосконалювати існуючі та знаходити нові форми профорієнтації та шляхи її донесення необхідної для вибору майбутньої професії інформації.

На сьогоднішній день в умовах постійних змін, галузь освіти вимушена звертатися переважно до дистанційної форми надання та отримання інформації. Таким чином у робочому процесі йде пошук та освоєння цікавих, зручних та ефективних способів навчання. Профорієнтація ЗВО в цьому випадку виходить на інший рівень, який знаходить відгук у сучасної молоді і надає шляхи вирішення деяких питань. Несподівані зміни призводять до несподіваних рішень. Прикладом цього може бути використання онлайн інструментів для втілення їх у профорієнтацію. Так, всім відомі Дні Науки, Дні відкритих дверей, конференції, консультації викладачів ЗВО, анкетування набувають іншого наповнення.

Важливу роль в цьому відіграють кваліфіковані спеціалісти - профорієнтологи, які зможуть організувати весь процес та надати допомогу з використанням вузького консультування. Для цього їм необхідно безперервне підвищення кваліфікації. Також потрібні засоби, за допомогою яких можливо проводити профорієнтацію різними способами. Це спеціальні кабінети з технікою, інтернет-майданчики і т.п. Необхідність завжди йти в ногу з часом та враховувати потребу населення будуть запорукою успішної та продуктивної профорієнтації.

Участь викладачів закладів вищої освіти в профорієнтаційному процесі буде корисна як фахівців-консультантів, яка може відбуватися з використанням інтерактивних методів для знайомства с напрямом майбутньої діяльності. Таким чином учні зможуть отримувати інформацію про спеціальності безпосередньо від спеціалістів.

Виходячи з того, що в Україні не приділяється належної уваги профорієнтації з врахуванням важливих складових, абітурієнту складно орієнтуватись у інформації стосовно професійного самовизначення.

Тому з врахуванням вище сказаного буде доречним запропонувати впровадження рекомендацій, які мають загальну мету – підвищення ефективності профорієнтації з залученням до навчання слухачів з усвідомленим вибором напрямку професійної підготовки.

В даному випадку це рекомендації:

- корегування навігації та подання інформації на сайті НТУ «Дніпровська політехніка»
- організації центру профорієнтаційної освіти на базі НТУ «Дніпровська політехніка»
- введення навчальних дисциплін по підготовці фахівців з профорієнтації

Перелік посилань

1. Сокаль В. А. Особливості проведення профорієнтації у зарубіжних країнах / В. А. Сокаль // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. - 2017. - Вип. 16. - С. 262-265. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ozfm_2017_16_81.
2. Н.О Мосол, Г.О Бондар. Сучасні методи активізації професійного самовизначення старшокласників. Проблеми сучасної психології. Випуск 1. Національна академія педагогічних наук України, Інститут психології імені ГС Костюка, Запорізький національний університет, державний вищий навчальний заклад. 2019 Сторінки 88-93.

УДК 378

Воробйов Д.О. студент гр. 011-19м

Науковий керівник: Пазиніч Ю.М., к.п.н., доцент кафедри філософії

(*Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», м. Дніпро, Україна*)

СПРОЩЕННЯ ТА ПОКРАЩЕННЯ САЙТІВ ДЛЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Оскільки кількість професій в сучасному суспільному виробництві прямує до нескінченності, то шириться і зростає кількість напрямків підготовки кадрів. Одночасно лавиноподібно наростає кількість навчальних дисциплін, які повинні забезпечувати ті чи інші напрямки підготовки. У цій ситуації особливої деформації піддається гуманітарну освіту, страждає процес формування культури пізнання. Дрібність предметів не дозволяє студентам схоплювати їх суть. У їхніх головах формується (якщо формується) мозаїчне панно з різних потоків інформації, мало пов'язане між собою. Справа доходить до курйозів. Такі основні науки гуманітарного блоку як історія, філософія, логіка, психологія, педагогіка, соціологія роздроблені на безліч дрібних фрагментів, які вивчаються в рамках спец предметів. Наприклад, історія України, вивчається в рамках навчальної дисципліни «Історія» і «Історія України». Та ж тенденція проглядається в рамках психології, педагогіки та інших навчальних дисциплін. На мій погляд, не можна осягнути неосяжне. Завдання вищої школи полягає в тому, щоб допомогти студентам, майбутнім фахівцям і громадянам нашої країни опанувати, перш за все, культурою мислення. Що передбачає вироблення навичок системного аналізу, здатності до узагальнень і вироблення вивідного знання, пошуку і знаходженню алгоритмів вирішення тих чи інших завдань.

Цілісне гуманітарне знання при цьому передбачає наявність широкого наукового кругозору, і світоглядної складової, без якої людина не зможе виробити найважливішого гуманітарного якості як переконаність. Без цього не можна говорити про наявність громадянської позиції. Гуманітарна освіта має стати інструментом самопізнання, самовиховання, самоактуалізації в процесі формування особистості. В рамках гуманітарної освіти повинна формуватися гуманітарна відповідальність. У цьому бачу найважливіше призначення гуманітарного знання. У зв'язку з цим необхідно знову поставити питання про широко використовуваних сьогодні методах контролю. Введення в систему підсумкового контролю тестів різко знижує рівень гуманітарної підготовки, оскільки гуманітарне знання з великими труднощами піддається формалізації.

І так як ми живемо в сучасності, де комп'ютери і телефони стали буденністю і невід'ємною частиною спілкування, то простіше і краще за все перевести частину

навчання цьому в онлайн. Створивши якщо не один єдиний, то кілька десятків або навіть сотень, а може й тисяч, сайтів, де будуть навчати тонкощам і особливостям майбутніх професій. Як приклад можу уявити сучасне навчання за допомогою дистанційного спілкування (з засобом інтернету).

Першим важливим кроком для спрощення і в тій же мірі поліпшення освіти можна було б змінити сучасні сайти віддаленого навчання (як приклад <https://do.nmu.org.ua/>). Необхідно прибрати все зайве: останні новини, мої курси, Microsoft (саме вікно, яке на головній сторінці марно в принципі). Далі, щоб було простіше і краще, на сайт додати кілька скриптів, завдяки яким буде доступно не тільки виконання тестових робіт і прочитання лекцій, але ще і відео конференція до 40 осіб. Таким чином викладач зможе не тільки отримувати роботу студента і бачити результати його тестування, але ще і проводити лекції в онлайн режимі, під час непередбачених обставин.

Другим, не менш важливим, кроком - спрощення управління курсом. Наприклад, під час створення підключити бота, який буде в реальному часі перевіряти тестові роботи студентів і відправляти викладачеві вже готовий результат. Таким чином буде економиться кількість часу. Так само, за допомогою бота можна буде в деякому роді ускладнити завдання, роблячи так, щоб питання між собою перемішувалися і йшли в різному порядку, те ж саме зробити і з варіантами відповідей на питання. Таким чином студенту буде трохи складніше списувати і бот, перевіряючи відповіді на тести, відразу зможе передати всю необхідну інформацію викладачеві.

Підводячи підсумок своєї роботи, хотілося б відзначити, що в сучасності є багато можливостей, щоб змінити і поліпшити систему навчання молоді. Як то кажуть, було б бажання і ресурси. У своїй роботі я стисло виклав ті деякі, але як на мене, важливі кроки, для цього.

УДК 316

Пазиніч Ю.М., к.політ.н., доцент кафедри філософії і педагогіки

(Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», м. Дніпро, Україна)

ПСИХОЛОГІЯ ВЕЛИКИХ СОЦІАЛЬНИХ ГРУП

Велика соціальна група - це сукупність людей, яка включає в себе десятки і сотні тисяч людей, об'єднаних за певними соціально - демографічними ознаками, наприклад за статтю, віком, професією, освітою, соціальної приналежності, віросповіданням і т. п. Такі групи відрізняються від малих і середніх не тільки за величиною, а й за організованістю. Вони є найменш організованими. Більшість їх учасників не тільки не мають між собою певних взаємин, але найчастіше особисто один одного не знають (іноді навіть і не підозрюють про існування один одного). Тут немає внутрішньої організації, єдиних органів управління. Вони не мають спільної, об'єднуючої їх цілі або спільної діяльності.

Види стихійних груп: натовп, маса, публіка.

Особливості натовпу: швидкий збір, збудження і перехід до дій, можливість елементів організації, лідер і натовп; можливість агресивних дій; переважання емоційних реакцій.

Особливості маси: стабільність утворення, організованість, різноманітність, нестійкість.

Особливості публіки: збір для спільного проведення часу, можливість некерованості. Специфіка аудиторії: керованість.

Збудники дій в стихійних групах (чутки, плітки), дія особистості без відчуття особистого контролю над ситуацією.

Натовп - численне скупчення людей. Легко утворюється в наступних типових ситуаціях:

1. - Стихійні лиха.
2. - Громадський транспорт і транспортні вузли.
3. - Масові видовища.
4. - Політичні акції.
5. - Місця мас гулянь і відпочинку.

Ознаки натовпу:

1. - Численність.
2. - Висока контактність.
3. - Емоційна збудженість.
4. - Неорганізованість (стихійність).
5. - Відсутність загальної, усіма усвідомлюваної мети.

Під натовпом необхідно розуміти численне скупчення людей, що знаходяться в безпосередньому контакті один з одним і знаходяться в стані підвищеного емоційного збудження. Це утворення стихійно виникло, або втратило організованість і характеризується відсутністю загальної для всіх усвідомлюваної мети.

Види натовпу. За ступенем активності виділяються три види:

1. пасивний - відрізняється відсутністю емоційного збудження. У такому стані люди слабо пов'язані один з одним, не обмінюються інформацією і не можуть здійснювати спільні дії.

2. активний - всяка натовп, яка перебуває у стані різного ступеня емоційного збудження. Емоційна зараженість сприяє появі психологічної готовності людей спільно діяти. У них формуються подібні соц. установки на певні форми поведінки. Вік тіснота зв'язку між людьми та інтенсивність обміну ідей. Необхідно розрізняти натовпи в стані внутрішньої активності, які психологічно готові спільно діяти, але ще не діють, реально діючі натовпи активні і внутрішньо і зовні.

3. агресивний - рівень емоційного збудження внутрішньої і зовнішньої активності істотно зростає. З'являються нові стани, накопичується псих. напруга людей, заснована на можливих почуттях фрустрації (відчуття перешкоди), відчаю і гніву. Щоб натовп перейшов з просто активного стану в агресивний, необхідний всім зрозумілий стимул (слух), що викликає загальне обурення. Головною особливістю агресивного натовпу є деструктивна (руйнівна) поведінка по відношенню до навколишніх предметів і людей.

Маса збирається з приводу якої-небудь акції. Маса визначається як більш стабільне утворення з нечіткими межами. В її діях більш продумані кінцеві цілі і тактика поведінки. Маса досить різноманітна: у ній можуть як співіснувати, так і стикатися різні інтереси.

Публіка - короткочасне зібрання людей для спільного проведення часу у зв'язку з яким видовищем. Елементи стихійності виражені слабше. Збираються заради спільної і певної мети. Вона більш керована, але досить якого-небудь інциденту і публіка стане некерованою. У замкнених приміщеннях публіку часто називають аудиторією.

УДК 398.82-193:746.3 (477) «18/19»

Броварець Т.М., канд. філол. наук, м. н. с. відділу української та зарубіжної фольклористики

(Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України, м. Київ, Україна)

ФОЛЬКЛОРИСТИКА ЯК «МАТЕМАТИКА» ДЛЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК, АБО ФОЛЬКЛОРНІ ФОРМУЛИ VS МАТЕМАТИЧНІ ФОРМУЛИ

*«Холодні числа, зовні сухі
формули математики сповнені*

*внутрішньою красою та жаром
сконцентрованої у них думки».*

Олександр Олександров
(1912–1999) – математик

*«Формула у пісні діє як
своєрідний сигнал, що відсилає
за межі тексту – до традиції ...
І пісня, у такий спосіб, отримує
величезну сугестивну й алюзійну
силу за зовнішньої словесної
бідності. У цьому і полягає
проективна функція формули».*

Георгій Мальцев
(1947–1982) – фольклорист

Епітети, що винесені разом під один заголовок, ми поєднали не випадково. Фактично, процитовані висловлення двох видатних учених минулого століття – математика О. Олександрова і фольклориста Г. Мальцева – містять одну і ту ж саму характеристику про одне і те ж саме поняття. Формула тут уявляється як концентрат, суть якого полягає у компактному вміщенні багатого, часто глибокого змісту у простій, інколи навіть примітивній формі. Різниця зазначених думок лиш в одному: коли О. Олександров і Г. Мальцев дійшли до цих висновків незалежно кожен у своїй галузі науки, то перший із них мав на увазі формули математичні, а другий – фольклорні.

Та якщо математичні формули всім відомі ще зі шкільних років та більшою або меншою мірою зрозумілі, то фольклорні формули часто залишаються у сфері невідомого навіть для високоосвіченої верстви населення. Якщо фразу «математику вже навіть задля того вивчати потрібно, що вона розум до ладу приводить» за М. Ломоносовим багато хто пам'ятає, то вчення про фольклор зазвичай сприймається як дисципліна суто для ознайомлення з «народною мудрістю, що передається з покоління у покоління» та популяризації нематеріальної культурної спадщини, але, на жаль, не той предмет, що здатен розвивати аналітичне мислення.

А втім, фольклористика становить таку ж базу для всіх тих наукових галузей, що ми умовно називаємо гуманітарними, як математика – для точних наук. Фольклорні формули, що лежать в основі всіх народних творів (а останні є базою для професійної та масової культур), є такою ж об'єктивною даністю, як і математичні формули. Фольклорні закони, за якими побутують і розвиваються народні твори, є такими ж реальними і незаперечними, як і математичні закони.

Тому навчальні програми з фольклористики, подібно до математики, можна і потрібно прописувати, виходячи передусім із формульної природи народної культури. При цьому, слід враховувати, що кожен жанр / пласт / феномен фольклору має своє специфічне поле найпоширеніших формул, а багато з них є спільними для різних жанрів. Відповідно до цього, мають бути розроблені формульні показники для кожного фольклорного явища.

На сьогодні вже доступний онлайн розроблений нами Інтерактивний електронний показник фольклорних формул (на матеріалі епіграфічної вишивки) [1]. Показник складається з вербальних (словесних) та іконічних (візуальних) формул. Завдяки інтерактивним елементам, розміщеним на кожній сторінці Показника, можна здійснювати швидкий пошук усіх одиниць (зразків епіграфічної вишивки), що мають спільну формулу. Скажімо, маємо рушник із написом (фото 1). Це зразок епіграфічної вишивки, що містить одну вербальну формулу («*Кохайтесь, чорнобриві, та не з москалями*») та одну іконічну

формулу (зображення солдата і дівчини).

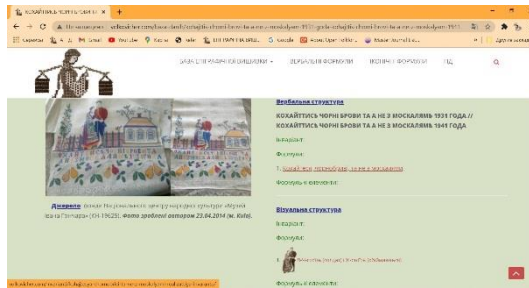

Фото 1 – [Персональна сторінка рушника](#) з вербальною формулою «Кохайтесь,

чорноброві, та не з москалями» та іконічною формулою

Із персональної сторінки рушника можна перейти на сторінки формул (іконічної (фото 2-а) чи вербальної (фото 2-б)), з яких він складається. Ці сторінки мають перелік всіх відомих нам зразків епіграфічної вишивки, що місять ту ж саму формулу. Тут можна побачити, що вербальній формулі «Кохайтесь, чорноброві, та не з москалями» у народній вишивці відповідають різні іконічні формули, у т. ч. зображення хлопця і дівчини з

простягненими руками , жінки біля криниці, що підглядає за парою тощо, а

іконічна формула, що зображує солдата і дівчину, які обіймаються , своєю чергою, може комбінуватися з різними вербальними формулами: «А вгорі пташки щебечуть, поїдем, Катя, в сад гулять», «Кохайтесь, чорноброві, та не з москалями», але найбільш типова словесна формула для цього зображення – «Прощай, милая, в поход іду».

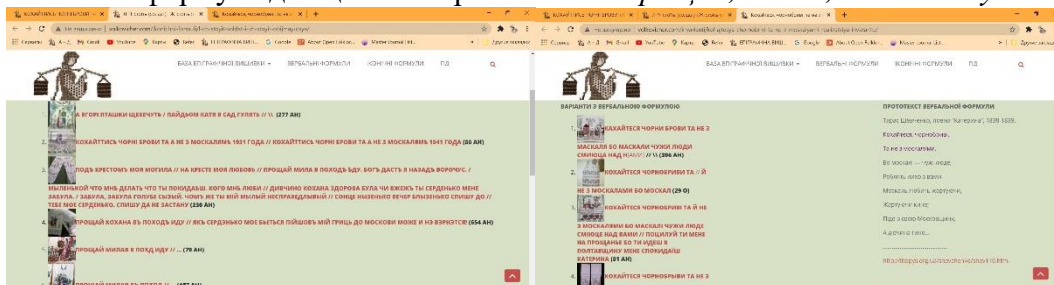

Фото 2 – Сторінки з переліком зразків епіграфічної вишивки, що мають [іконічну](#)

[формулу](#) (а) та [вербальну формулу](#) «Кохайтесь, чорноброві, та не з москалями» (б)

Вище було дано найпростіший приклад практичного використання Показчика, що через брак місця не можемо розписати докладніше.

Загалом же маємо наголосити: фольклорні формули потрібно вивчати не лише для усвідомлення багатьох явищ, що ними традиційно займаються гуманітарні дисципліни, але й набагато масштабніше – для розуміння процесів, які відбуваються у всьому навколишньому світі [2, с. 134]. Позаяк фольклористика, представлена як наука, що базується на фольклорних формулах, буде корисною для розвитку критичного мислення учнів. Насправді, і фольклористичні студії, за умови правильної подачі, здатні «розум до ладу привести». У цьому ракурсі фольклористика може стати гідною конкуренткою з гуманітарної сфери «цариці наук» математиці.

Перелік посилань

1. Епіграфічна вишивка. Інтерактивний електронний показчик фольклорних формул / Т. М. Волковічер. URL : <http://volkovicher.com>; пароль: 2707 (дата створення: 18.07.2016; дата звернення: 22.11.2020).

2. Броварець Т. Інтерактивний показчик вишитих словесно-візуальних текстів як приклад науково-методичного супроводу інноваційного навчання у вищій школі.

Матеріали ювілейної Всеукраїнської науково-практичної конференції «Педагогічні інновації в освітньому просторі сучасного закладу вищої освіти», присвяченій 100-річчю Київського кооперативного інституту бізнесу і права (20 березня 2020 року) : Збірник тез / За заг. ред. д. екон. н., проф. Камінської Т. Г. Київ, 2020. С. 132–134. URL : https://kkibp.edu.ua/images/2020_Year/KafedraGumanitarna/i_20.03.2020-.pdf.